

Ezer közös év Passau és Pest között

Egész Európából gyűlt össze Passauban az a háromszáz-nál több kiállítási tárgy, amelyet 1200 négyzetméternyi területen mutattak be május 8. és október 28. között, az 1219-ben alapított hercegérseki erődítményben, a Veste Oberhaus patinás termeiben. A „Bayern-Ungarn Tausend Jahre” azaz „Bajorország-Magyarország ezer éve” elnevezésű monstre-tárlaton olyan páratlan értékű műtárgyak szerepelnek hazai múzeumainkból, amelyeket most láthat először a határokon túli közönség. Nálunk viszont a passzai zárás után – november végétől március közepéig –, a Magyar Nemzeti Múzeumban vendégeskedik majd ez a reprezentatív európai seregszemle. Így a millenniumi rendezvénysorozat egyik fontos állomásaként itthon is tanúí lehetünk az évezredes szerteágazó kapcsolatoknak.

Külön fejezetet szenteltek a „német vendégek” (hospites) befogadásának, amelyet már *István király* szorgalmazott, de a folyamat főleg a XII. századtól teljesedett ki. Északnyugati tájainkon és az erdélyi peremvidékeken jöttek létre, a szász kereskedők, kézművesek betelepítésével a német jogú városok. A Budapesti Történeti Múzeum azt az élénk kereskedelmi kapcsolatot mutatta be, amely a XV. században Regensburg, Passau és Buda között állott fenn. A cserép vízvezetékcsövektől a címeres-angyalos kályhacsempéken át a kardokig, míg a Diősese Passau az ottani, 1987-es leletekből korabeli magyar aranyforintokat állított ki. Később Nürnberg tett szert jelentős szerepre a kelet-európai kereskedelembe, kihasználva a Kárpátok bányavárosainak ércnyersanyagát. Saját technikai fejlettségükkel feldolgozták azt, kereskedőik révén pedig Európa-szerte terítették a kész termékeket. 1455. május 24-én kelt László magyar király pergamenre, cirkalmas betűkkel írt, vörös viaszpecsétes kiváltságlevele a nürnbergi kereskedők számára (Staatsarchiv München). Az ottani Germanisches Nationalmuseum ismeretlen mestertől származó festménye 1613-14. fordulóján az úgynevezett Húskapuhidat (Fleischtorbrücke) örököltette meg, amelyen a magyar ökörcsordák érkeztek, a *Stromeir*, *Holzschuh* és *Haller* családok nürnbergi vállalkozásai jóvoltából. Az augsburgi *Fuggerek* a felsőmagyarországi bányavárosokban a *Thurzó* családdal hoztak létre „vegyes-vállalatot”, amelyet házasságokkal erősítettek meg. Német részről a tőke és a nemzetközi kapcsolatrendszer fonódott össze a helyi magyar összeköttetésekkel, a budai valamint a beszercebányai lerakatokban. Még a mai fogalmaink szerint is elismerésre méltó, ahogyan akkoriban a magyar réz a keleti-tengeren át eljutott Németalföldre, Portugáliába, sőt az afrikai gyarmatokra is, amint azt a müncheni Museum für Völkerkunde két rézgyűrűje is tanúsítja. Az asztali dísz tárggyá feldolgozott beszercebányai kőzetminta is ezt példázza 1740 tájáról (a bochumi Deutsches Bergbaumuseum adta kölcsön a kiállításra). A tetején kristálytálat tartó ezüst bányászfigura, a színes kőzetekből rakott domb alján pedig bányászfalu és bánya látható.

A tárlat kísérő szövege nem felejt el megemlíteni a világhírű mester – *Dürer* – apját sem, aki magyar földről települt „vendégmunkásként” Nürnbergbe, hogy ott ötvös-mesterségét tökélyre vihesse. *Mátyás* könyvtáráról megjegyzi, hogy több mint kétezer kötetével akkoriban csak a vatikáni gyűjtemény vetekedhetett.

Csárdás a passzai Dunaparton

A török elleni harcokban *Miksa Emanuel* bajor választófejedelem hadserege is fontos szerepet játszott 1688-ig.

Amiről kevesebb szó esik – de most épp német oldalról említik tiszteletre méltó őszinteséggel –, hogy Buda 1686-os ostroma idején a bajor seregek magyar kegytárgyakból is jelentős hadizsákmányt vittek emlékül bajor földre, amelyek ott mindmáig számos templom büszkeségei.

A török kiűzése után, a mifelénk egységesen sváboknak nevezett német telepeseket hívták be több hullámban is az elnéptelenedett Magyarországra. Különféle német tájakról, a Schönbornok példáján frank vidékről toboroztak munkaerőt, és bár a bajor választófejedelmek elvileg ellenkeztek mindenféle kivándorlást, elszegényedett alattvalóik ínséges időkben tömegesen éltek a kedvező föld-ígéreték lehetőségével. A legtöbb emigráns áthaladt bajor területen és Günzburg vagy Regensburg kikötőjében szállt dunai hajóra. Ilyen fatetővel fedett, evezős „tutajokat” (Schachtel) örökölt meg *Johann Adam Klein* is, 1816-os festményén, Straubing peremén. (Ezt Bécs városának történeti múzeuma, a Historisches Museum der Stadt Wien küldte a passzai kiállításra.) A kísérőszöveg azt is részletezi, hogy az akkori német telepések főleg hat magyar térségben lettek mindmáig új hazára: Tolnától, Baranyától a Bácskáiig és a Bánátig, a Dunántúli-középhegységtől Szatmárig, illetve a Szerémségig és Szlavóniáig.

A kísérő rendezvények sorából megemlíthetjük a több száz művész részvételével többször is előadott történelmi játékokat, Gizella esztergomi partraszállásától Trenk huszárjain át, a néptánc-csoportokig. A mesterségek kirakodó vására mellett a pogány lovasok fíait, és magyar nemesek ékszereit készíthetik el a gyermekfoglalkozások résztvevői, tapasztalt szakemberek irányítása mellett. A pannon kert a Heiligstgasse táján, a folyóparton a magyar flórához közelebb (még gémeskút is látható). A magyaros vacsoraestek bográcsgulyást is kínálnak a halászlé mellett, világhírű boraink kíséretében. Mindez közelebb hozza a mai bajorokat is a magyar kortársaihoz.

Wagner István